

Doina PAPP

CLUJ

Julietele lui Visky Andras

Ivită dintr-o experiență de viață terifiantă monodrama **Julieta** a delicatului poet, intelectual rafinat și dramaturg al Teatrului Maghiar din Cluj, înregistrează o carieră teatrală spectaculoasă.

Ce-i drept, nu cred să fie regizor sau actriță care parcurgând textul acesta să rămână indiferent. Nu doar pentru că invocă în mod unic (nu știu să mai existe un alt text pe această temă) episodul tragic al deportărilor în Bărăgan din anii comunismului, ci și, mai ales, pentru că o face într-o formulă literară emergentă, aptă să generalizeze o experiență personală extrem de marcantă. Dincolo de datele biografice, textul înglobează, așadar, cu pertinentță, istoria și experiența umană a unei întregi generații expusă riscurilor dislocării din chiar condiția ei umană. Prin urmare, Julieta, asemeni surorilor ei din lagărul de deportați în care ispășește ca lov din Biblie păcatul de a fi crezut în Dumnezeu și în om, e un personaj exponențial, un simbol al unei paradigme tragice vizând relația individului cu credința și istoria. Talentul poetic al lui Visky înglobează tema filosofică într-un vibrant discurs lirico-dramatic, rezultatul fiind un dialog monologat care-i permite eroinei să cheme la masa unei dezbateri interioare toate instanțele implicate, de la familie la torționari. Între acestea un loc primordial îi este rezervat Judecătorului ceresc, invocat spre a răspunde și explica inexplicabilul. Soție de preot și mamă a șapte copii (referințele biblice sunt omniprezente), Julieta, nu înțelege ce are de ispășit și nici de ce trebuie să-și asume resemnată soarta. Golgota ei e lucidă, interogativă, tulburată de gândul morții. Toate predicile divine și toate pildele Sfintei Scripturi care i-au călăuzit viața nu mai au nici o legătură cu infernul pământesc în care e blestemată să trăiască și în care există o singură realitate palpabilă – boala ei de inimă – *angor pectoris*, misteriosul personaj care o vizitează insistent. Mai există în text o trimitere semnificativă, aceea la personajul shakespearian menit să incarneze ideea iubirii, a sacrificiului din dragoste. Iubirea Julietei lui Visky pentru bărbatul a cărui verighetă o poartă pe același deget cu a ei, contopită cu iubirea de Dumnezeu alimentează combustia eroinei atât în momentele patetice cât și în acelea în care cinismul pare singura soluție.

Scrisă sub formă de vers alb, cu o cadență interioară de poem, monodrama **Julieta** a fost lansată strălucit în circuitul teatral în 2002 de excepționala actriță budapestană Szilagyi Enikő. În regia lui Tompa Gábor, acel spectacol a mizat pe sobrietatea și concentrarea jocului interpretei, pe forța interioară a acesteia și capacitatea de a transmite emoția fără artificii exterioare. Trăirea ei era implozivă, așa încât ambianța stătea să explodeze de tăceri prea dense și grele.

La un timp oarecare de la acest eveniment, același regizor, invitat de Teatrul Național Radiofonic să monteze piesa, a ales-o ca interpretă pe Coca Bloos. A rezultat un alt tip de experiență umană și actoricească. Luciditatea și distanțarea au prevalat în interpretarea actriței, muzica special compusă punctând punctând oportunitățile personajului. Există și o versiune radiofonică la Budapesta, care a primit Premiul pentru cea mai bună piesă radiofonică a anului.

La Teatrul Național din Cluj, regizorul Mihai Măniuțiu și coregraful Vava Ștefănescu, aprofundând în direcția abstractă textul, au produs un spectacol de

Foto: Nicu Cherciu

Vava ȘTEFĂNESCU în *Julietta*, regia: Mihai Măniuțiu.

teatru-dans. Epurarea s-a produs evident, mai întâi, la nivelul vorbelor, acestea rămânând în proporție de doar 10%, dar și al acțiunilor, restrânse la minimum.

Decorul, construcție și metaforă în același timp, sugerează un spațiu închis, flancat de pereți înclinați, abrupti, delimitat prin uși culisante cu o anumită funcție în spectacol, de restul scenei și al lumii. Scenograf cu mare experiență, Th. Ciupe s-a adaptat posibilităților tehnice actuale, tapisând suprafețele pereților cu materiale moi, aderente, astfel încât interpreta-coregrafă să le poată folosi adecvat. Cea mai mare parte a timpului, eroina escaladează chinuit acești pereți, într-o coregrafie sugerând sisifică luptă cu absurdul situației de captivitate în care se află. În perimetrul interior al acestui spațiu, Vava Ștefănescu are ciudate dialoguri cu propriul ei corp. Ar vrea să se dezbrace de carnal, în intenția unei spiritualizări totale. Fără-ndoială, Mihai Măniuțiu a citit mai cu seamă în această direcție textul, reținându-i mișcările esențiale, văzând în monologul Julietei în special spasmul îndoielii în credința edificatoare, din care Vava Ștefănescu a desenat o ideogramă coregrafică. Stângăcia cu care rostește cele câteva pasaje din text face cu atât mai vizibilă în acest context exprimarea sintetică la care recurge spectacolul. Singurele manifestări calde rămân ale luminii care mângâie suprafețele catifelate, iar în final decupează admirabil din negură goliciunea de neant a trupului femeii. În această formă, piesa lui Visky Andras dobândește rigoarea unei abstracții, dar pierde ceva din fiorul tragic pe care îl conține poemul în ansamblul său. Și coregrafa pare stânjenită de noua ei postură de interpretă cu vorbe, așa încât sarcinile pe care i le-a dat în plus regizorul o scot adeseori din concentrarea necesară dansului.

Oricum, noua experiență scenică a **Julietei** nu face decât să-i amplifice valoarea, sugerând noi resurse de teatralitate ale textului.